

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 2, Article Number: 1A0322

NWSA-ENGINEERING SCIENCES

Received: January 2012

Accepted: April 2012

Series : 1A

ISSN : 1308-7231

© 2010 www.newwsa.com

Şahin Bayzan

Alper Özbilen

Information Technologies and

Communications Authority

sbayzan@btk.gov.tr

aozbilen@btk.gov.tr

Ankara-Turkey

**DÜNYADA İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMINA YÖNELİK UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE
TÜRKİYE'DE BİLİNÇLENDİRME FAALİYETLERİNİN İNCELENMESİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNERİLER**

ÖZET

Bu çalışmada, Türkiye'de son yıllarda hızla artan internet kullanımıyla birlikte önem kazanan İnternetin doğru, güvenli ve etkin kullanımı konusunda yaşanan gelişmeler ve bu bağlamda dünyada ve Türkiye'de gerçekleştirilen bilinçlendirme faaliyetleri incelenmiştir. Bu bildiri kapsamında; İnternetin hayatımıza getirdiği birçok fayda ve kolaylıkların yanında beraberinde getirdiği riskler ve içerisinde barındırdığı tehlikeler ile internetin neden güvenli kullanımına ihtiyaç duyulduğu, yapılan ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar ve araştırmalardan yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. AB (Avrupa Birliği) ülkeleri başta olmak üzere, dünyada diğer bazı ülkelerin internetin güvenli kullanımı konusunda yapmış oldukları çalışmalar incelenmiş, özellikle Türkiye'nin bu konudaki çalışma ve araştırmaları detaylı olarak anlatılmıştır. Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri ile Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları konulu araştırmaların sonuçlarına kısaca değinilmiştir. Ayrıca, bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında Türkiye'de internetin doğru, güvenli ve etkin kullanımının daha etkili olabilmesi için nasıl bir farkındalık oluşturma çalışması yapılması gerektiği konusunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güvenli İnternet, Güvenli Web,
İnternet Güvenliği, Sosyal Ağlar,
5651 Sayılı Kanun

**APPLICATION EXAMPLES OF SAFER USE OF THE İNTERNET IN THE WORLD AND
INVESTIGATION OF AWARENESS ACTIVITIES IN TURKEY AND SUGGESTIONS FOR TURKEY**

ABSTRACT

This study aims to analyse the developments concerning accurate, safe and efficient use of the internet, which has gained in importance along with the rapidly increasing use of the internet in Turkey in the recent years and the relevant activities of awareness-raising carried out in the world and in Turkey. Through national and international scientific studies, an attempt has been made in this study to state the reasons why we need safe internet use considering the risks that have been associated with internet as well as the benefits, since its introduction in our lives. Studies carried out in the European Union and in the world on the safe use of the internet in Turkey and other countries have been analyzed. Especially in Turkey, studies and researches on this topic are explained in detail. The results of the researches on Perceptions and Trends of the Turkish families and Social network habits of the Turkish children were mentioned briefly. In conclusion, comments and recommendations have been put forward with regards to what should be done for accurate, safer and efficient use of the internet in Turkey.

Keywords: Safer Internet, Safer Web, Internet Security,
Social Networks, Laws 5651

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

İnsanlığının en önemli hazinelerinden biri bilgi olarak kabul görür ve hep gerçek bilgiye sahip olmanın mücadelesi verilmiştir. Sahip olunan bilgiler bir şekilde sonraki nesillere aktarılarak günümüze kadar değişerek ve yenilenerek gelmiştir. 21. yüzyılda teknoloji ve iletişimde meydana gelen hızlı gelişmeler, bilgiye ulaşma ve onu en etkin şekilde kullanma ihtiyacını insan için vazgeçemeyeceği bir gereksinim ve gündelik yaşamının kaçınılmaz bir parçası haline getirmiştir. Günümüz dünyasında bilgiye ulaşmanın en hızlı ve pratik yolu şüphesiz ki internettir. İnternet, istenilen bilginin kısa yoldan elde edilmesine, eğitimden ticarete, bankacılık işlemlerinden alışverişe, sosyalleşmeden eğlenceye özel ya da kamu hizmeti sunma ve alma gibi birçok eylem ve işin gerçekleştirilmesine imkan vermekle beraber farklı dil, din, milliyet gibi unsurlara sahip toplumlar ve kültürler arasındaki uzaklıkların da ortadan kalkmasını hızlandırıcı bir rol oynamaktadır. Bu açıdan, internetin güvenli, etkin ve bilinçli kullanımı noktasında toplumda farkındalığın oluşturulması ülkenin geleceği olan gençler ve çocuklar açısından son derece önemlidir.

İnternette ortamındaki problem ve tehlikelerin nedenini, 'zararlı' olarak kabul edilen 'istenmeyen' içerikler teşkil etmektedir. Bu içerikler; çocuklar ve gençlerin pornografi, uyuşturucu, terör gibi tehlikelerle karşı karşıya kalmalarına, sağlığa zararlı maddeler başta olmak üzere kumar ve bahis oyunları gibi kötü alışkanlıklara alışmalarına ve daha kötüsü çocukların cinsel istismara uğramalarına, sapık düşünce akımlarını tanıyarak bunlardan olumsuz etkilenmelerine, intihara yönlendirilmelerine, müstehcenlik ve fuhuş gibi durumlarla karşı karşıya kalmalarına sebep olmaktadır. Ayrıca aşırı bilgisayar ve internet kullanımından dolayı bağımlılıkların oluşması ve buna bağlı olarak psikolojik bozuklukların ortaya çıkması internet kaynaklı problem ve tehlikelerin başında sayılabilir. İnternetin, güvensiz ve bilinçsiz kullanılması çocuklar ve gençler üzerinde giderilmesi uzun zaman alan olumsuz etkiler oluşturduğu, birtakım sosyal ve psikolojik sorunlara sebep olduğu bilinen bir olgudur. Toplumların bu tehlikelere karşı gereken mücadele konusunda daha duyarlı olması ve gerekli tedbirleri alarak olası problemlerin çözümüne katkı sunmaları gerektiği değerlendirilmektedir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, Türkiye'de son yıllarda hızla artan internet kullanımıyla birlikte önem kazanan İnternetin doğru, güvenli ve etkin kullanımı konusunda yaşanan gelişmeler ve bu bağlamda dünyada ve Türkiye'de gerçekleştirilen bilinçlendirme faaliyetleri incelenmiştir. Bu bildiri kapsamında; İnternetin hayatımıza getirdiği birçok fayda ve kolaylıkların yanında beraberinde getirdiği riskler ve içerisinde barındırdığı tehlikeler ile internetin neden güvenli kullanımına ihtiyaç duyulduğu, yapılan ulusal ve uluslararası bilimsel çalışmalar ve araştırmalardan yararlanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. AB (Avrupa Birliği) ülkeleri başta olmak üzere, dünyada diğer bazı ülkelerin internetin güvenli kullanımı konusunda yapmış oldukları çalışmalar incelenmiş, özellikle Türkiye'nin bu konudaki çalışma ve araştırmaları detaylı olarak anlatılmıştır. Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri ile Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları konulu araştırmaların sonuçlarına kısaca değinilmiştir. Ayrıca, bilinçlendirme faaliyetleri kapsamında Türkiye'de internetin doğru, güvenli ve etkin kullanımının daha etkili olabilmesi için nasıl bir farkındalık oluşturma çalışması yapılması gerektiği konusunda öneriler sunulmuştur.

3. İNTERNETİN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE GELİŞİMİ

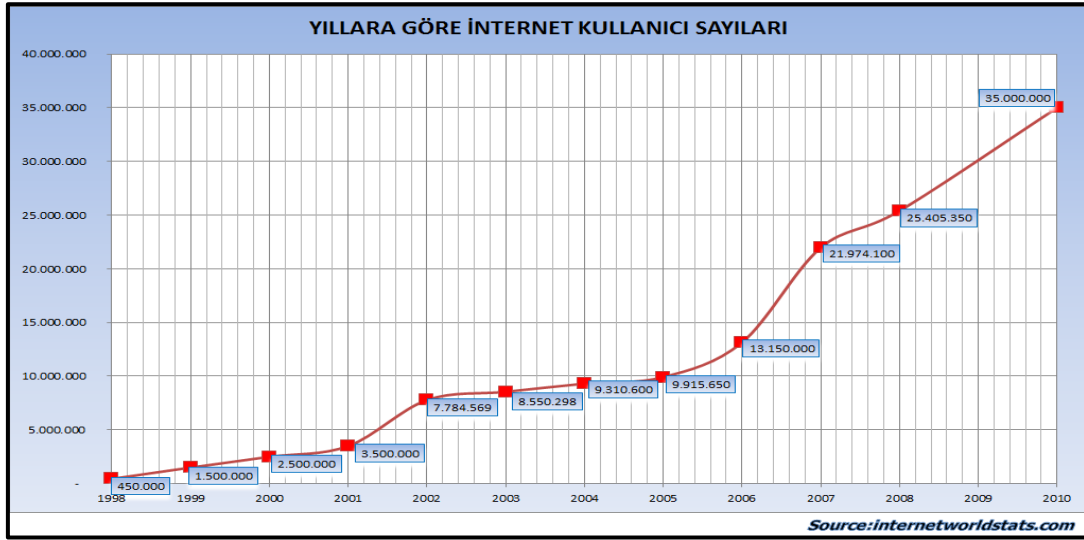
Günümüzde internet, ilk ortaya çıktığı zamanki amacını aşarak çok ötesine geçmiş, dünya üzerine yayılan en büyük küresel bilgisayar ağına dönüşmüş, her türlü bilginin sunulduğu ve her türlü bilgiye ulaşılan bir ortam olmuştur. İnternetin aktif kullanımı, kullanıcıların içerik oluşumuna verdikleri katkı ile internet, herhangi bir konuda bilgi edinmek isteyen kişilerin ilk başvuru adresi olan bir bilgi denizine dönüşmüştür. İnsan yaşamına ilişkin ihtiyaçların elektronik ortamda hizmete dönüştürüldüğü bir ortam haline alan ve olumlu yönlerini saymakla bitiremeyeceğimiz internetin; tehlike, imkan ve fırsatları aynı anda iç içe bulundurduğu gerçeğini de hiçbir zaman göz ardı etmemek gerekir. Günümüzde dünyada interneti kullanan kişi sayısı her geçen gün artmaktadır. 1995'den 2011 yılı sonuna kadar geçen 16 yıllık sürede internet kullanıcı sayısında çok hızlı bir artış olduğu görülmektedir (Şekil 1).

DATE	NUMBER OF USERS	% WORLD POPULATION	INFORMATION SOURCE
December, 1995	16 millions	0.4 %	IDC
December, 1996	36 millions	0.9 %	IDC
December, 1997	70 millions	1.7 %	IDC
December, 1998	147 millions	3.6 %	C.I Almanac
December, 1999	248 millions	4.1 %	Nua Ltd.
December, 2000	361 millions	5.8 %	Internet World Stats
August, 2001	513 millions	8.6 %	Nua Ltd.
September, 2002	587 millions	9.4 %	Internet World Stats
December, 2003	719 millions	11.1 %	Internet World Stats
December, 2004	817 millions	12.7 %	Internet World Stats
December, 2005	1,018 millions	15.7 %	Internet World Stats
Dec. 2006	1,093 millions	16.7 %	Internet World Stats
Dec. 2007	1,319 millions	20.0 %	Internet World Stats
Dec. 2008	1,574 millions	23.5 %	Internet World Stats
Dec. 2009	1,802 millions	26.6 %	Internet World Stats
Sept. 2010	1,971 millions	28.8 %	Internet World Stats
Mar. 2011	2,095 millions	30.2 %	Internet World Stats
Jun. 2011	2,110 millions	30.4 %	Internet World Stats

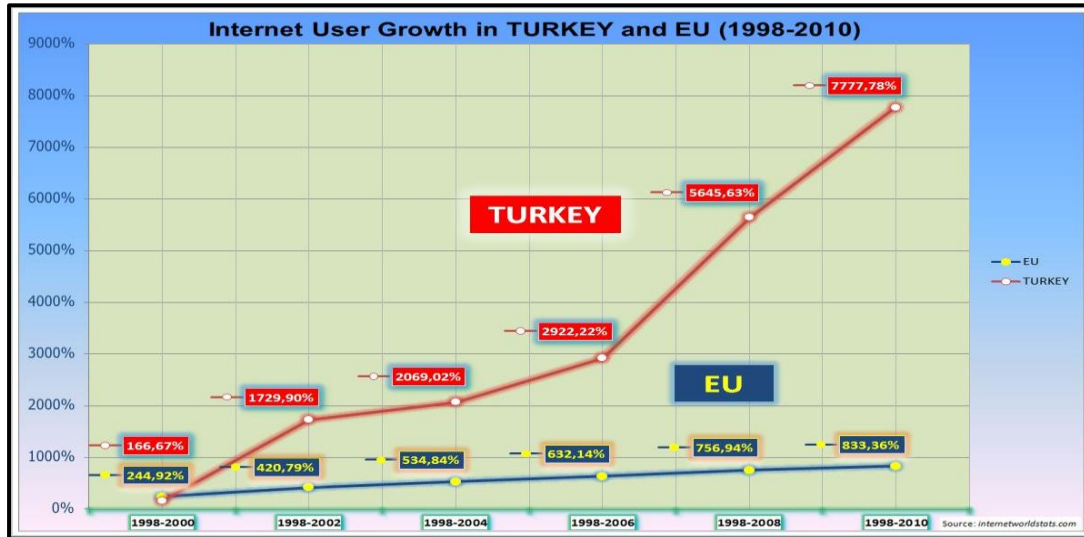
Şekil 1. 1995-2011 Dünya İnternet kullanıcı sayısı değişimi
(Figure 1. 1995-2011 Growth of the world İnternet users)

Türkiye, internet teknolojisi ile ilk kez 1987'de Ege Üniversitesi'nin öncülük ettiği, Türkiye Üniversite ve Araştırma Kurumları Ağı ile tanıştı. Fakat Türkiye'nin internet ile asıl tanışması 12 Nisan 1993'te Ankara-Washington arasında kiralanan 64 Kbps kapasiteli bir hatla kurulan bağlantı sayesinde gerçekleşmiş ve Türkiye ARPA-NET'in yerini alan NFS-NET (National Science Foundation Network) ağına dahil olmuştur. Bu sebeple 12 Nisan Türkiye için internetin doğum günü olarak kabul edilmiş ve her yıl Nisan ayının ikinci haftası internet haftası olarak kutlanmaya başlanmıştır.

İnternet kullanıcı sayısı açısından bakıldığında, Türkiye internet kullanıcı sayısı en hızlı artan ülkeler arasında görülmektedir (Şekil 2). Bu artış hızıyla Türkiye, 1998-2010 yılları arasında AB (Avrupa Birliği) internet nüfusunun artış hızını katlamıştır (Şekil 3).

Şekil 2. 1998-2010 yılları arası internet kullanıcı sayısı
(Figure 2. Growth of the number of the users between 1998 and 2010)

Şekil 3. 1998-2010 yılları arası Türkiye-AB İnternet gelişim grafiği
(Figure 3. Turkey-EU internet growth chart between 1998 and 2010)

4. DÜNYADA İNTERNET İÇERİK SORUNU VE DÜZENLEMELERİ

(INTERNET CONTENT PROBLEM AND REGULATIONS IN THE WORLD)

İnternete girilen yazılı ve görsel her türlü bilgi internet içeriğini oluşturmaktadır. İnternet içeriğini istenen içerik olarak tanımlanan pozitif içerik ve istenmeyen içerik olarak tanımlanan negatif içerik olarak iki kategoriye ayrılmaktadır. Dünyada istenmeyen içerik yaklaşık %8'dir. İstenmeyen bu içerikler yetişkin içerik kategorisinde pornografi, erotizm, çocukların cinsel istismarı, sosyal uç kategorisinde ırkçılık, ayrımcılık ve nefret, bilişim suçları kategorisinde de yasadışı aktiviteler, yasadışı ilaçlar, zararlı yazılımlar, şiddet, hacking, yasadışı yazılımlar, yazılım hırsızlığı olarak sıralanmaktadır [1]

Dünyada internetin filtrelenmesi konusunda çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bazı ülkeler çeşitli gerekçelerle ve herhangi bir hukuki değerlendirmeye ihtiyaç duymaksızın bütün ülke internet trafik çıkışı üzerinden kapsamlı ve sansür anlamında internet filtrelemesi

uygulamaktadır. Avrupa ülkeleri ise daha çok belirli suçlar çerçevesinde engelleme ve filtreleme işlemi gerçekleştirmekte ya da internet konusunda özel bir kanunla düzenleme yapmaktan ziyade günlük hayatta suç olan internette de suçtur ilkesiyle hareket ederek internet ortamında işlenen suçlarla mücadele etmeye çalışmaktadır [2].

Türkiye’de de, internetin yasadışı ve zararlı içeriğiyle mücadele etmek amacıyla; 04/05/2007 tarihli ve 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” ile başta çocukların cinsel istismarı olmak üzere internet ortamında işlenen belli başlı suçlara ilişkin çeşitli tedbirler alınmaktadır. 5651 sayılı kanun; Anayasamızın, özel olarak korunmasını öngördüğü, başta aile ve çocuklar olmak üzere belirli sosyal kesimlere yönelik suçların kolayca işlenmesini önleyici özel bir kanun mahiyetindedir.

Dünyanın uygulamak için yöntem aradığı “notice and takedown” (Uyar-Kaldır) hususu, 5651 sayılı Kanun ve ilgili yönetmeliklerinde ülke özelinde dünyaya örnek bir model olabilecek şekilde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu yöntemde, 5651 sayılı Yasa kapsamında suç unsuru taşıyan kısmi içeriklerin kaldırılması için ilgili internet siteleriyle irtibata geçilmekte, böylelikle sakıncalı içeriklerin kaldırılması sağlanırken sitelere erişimin tamamen engellenmesinin önüne geçilmektedir. Re’sen erişimin engellenmesi kararları, tamamıyla yasal olmayan içerik barındıran internet ya da suç unsuru içerikleri çıkarmamakta direnen internet sitelerine uygulanmaktadır.

Dünyada içerik düzenlemeleri ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. 2005 yılında ITU tarafından yapılan yayıncılık ve internet içeriği ile ilgili bir ankette, dünyada bölgelere göre bakıldığında internet içeriğinin en fazla Asya Pasifik ve Avrupa bölgesinde, en az ise Amerika ve Afrika bölgesinde düzenlemeye tabi olduğu görülmüştür [3].

İçerik hakkındaki tartışmalar üç grup içerik üzerinde yoğunlaşmaktadır. Birinci grupta, kontrol edilmesi konusunda küresel bir uzlaşma sağlanan çocuk pornografisi, soykırımı haklı gösteren içerik, terörist eylemlerin örgütlenmesi gibi içerik yer almaktadır. İkinci grupta, dini ya da kültürel değerler nedeniyle bazı ülkeler, bölgeler ya da etnik gruplar için uygun bulunmayan içerik vardır. Küreselleşen ve daha da yoğunlaşan iletişim yerel kültürler ve dini değerler için bazı problemler oluşturmaktadır. Asya ve Orta Doğu ülkelerinde ise genellikle pornografi içerikli sitelere ve kumar sitelerine erişim ile ilgili kısıtlamalar söz konusudur. Üçüncü grupta, politik ve ideolojik açıdan hassas içerik yer almaktadır. Bu içeriğin kontrolü aslında sansür rejimi anlamına gelmekte ve Çin, Suudi Arabistan, Burma gibi ülkeler buna örnek teşkil etmektedir [4].

31 Mart 2010 tarihi itibarıyla Avustralya İnternet Servis Sağlayıcıları (ISS), web sitelerine erişimin engellenmesinde filtreleme sunucu düzeyini uygulamak için kanun veya başka bir yöntemle bağlı kalmayarak gerçekleştirmeye başlamışlardır. Ayrıca sunucu tabanlı filtreleme sistemi ile bir devlet kurumu tarafından hazırlanacak bir kara liste ile erişim engellenmesi yolunu tüm ISS’lere uygulamak konusunda bir plan hazırlamaktadır. Bu planın asıl amacının çocukların İnternetteki zararlı içeriklere karşı korunması üzerine olduğu belirtilmektedir.

2004 yılından bu yana, bazı AB üyesi ülkelerde farklı ISS'lerin çocuk cinsel istismar içeriklere yanlışlıkla erişimi engellemek için uygulamaları olmuştur. Bazı ülkelerde, bu 'gönüllü' uygulamanın hükümet baskısı altında olduğu veya mevzuat kararnamele ile düzenlendiği belirtilmektedir. Danimarka, İsveç, Finlandiya, Hollanda ve İsviçre gibi ülkelerde özellikle çocuk cinsel istismarı objelerine yönelik benzer tedbirler alınmış, bazı kara listeler hazırlanmış ve

bazı ülkelerde DNS (Domain Name System) engelleme yoluna gidilmiştir. Kanada'da, Kasım 2006'da 8 ISS çevrimiçi çocuk cinsel istismarına karşı yeni bir gönüllü girişim başlatmıştır. Bunu yapmak için herhangi bir yasal zorunluluk olmamakla beraber tamamen gönüllük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

2002 yılının Şubat ayında Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Pennsylvania eyaletinde İnternet Çocuk Pornografisi Kanunu kabul edilmiştir. Pennsylvania Başsavcı tarafından onaylanmasından sonra, bir ISS söz konusu içeriği kaldırmak veya çocuk pornografisi öğelere erişimi devre dışı bırakmak durumundadır. ISS'ler bunu DNS kara listeleri ve IP engelleme ile de yapabilmektedir [5].

Norveç, İsveç ve Danimarka gibi diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Hollanda hükümeti de çocuk pornografisi içerikli web sitelerini filtrelemeye ve erişimini engellemeye 2007 Nisan'da başlamıştır. Hollanda filtreleme sistemi, ISS düzeyinde DNS filtrelemesine dayanmaktadır. Polis uzmanları kara listeye girecek adları belirlemekle beraber bu listeyi ISS'ler uygulamaktadır. Fakat bu uygulamanın dayanağı ve hukukiliği tartışılmaktadır [6].

Türkiye'de İnternete filtre, sansür tartışmaları yaşanırken, Fransa'da 2010 yılında ırkçılık, şiddet ve çocuk istismarını teşvik eden 424 web sitesinin kapatıldığı ortaya çıkmıştır. Şikayetler üzerine yapılan incelemede bazı siteler Fransa dışından yayın yaptığı için kapatılmamış bunun yerine şikayet edilen sitelere filtre uygulanmış ve Fransa'dan erişimi engellenmiştir. İnternet güvenliğini artırmak için dünyanın en sıkı düzenleyici yasası kabul edilen Hadopi yasasını kabul eden Fransa yasa dışı sitelerle mücadelede sert tedbirler almaktadır. Fransa, 2003'te kabul ettiği İnternet Güvenliği Yasası ile güvenlik güçleri ve sivil toplum örgütleri vatandaşlarından gelen şikayetleri değerlendirerek herhangi bir mahkeme kararına gerek duymadan site kapatma veya erişimi engelleme yoluna gidebilmektedir. Ayrıca Fransa Cumhurbaşkanı, 26 Mayıs 2011'de gerçekleşen G-8 zirvesinde İnternetin "yasalardan ve ahlaktan bağımsız olamayacağını" açıklayarak sanal dünyada devlet kontrolünün artması gerektiğini savunmuştur [7].

5. İNTERNETİN ETKİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ (AN OVERVIEW OF THE EFFECTS OF THE INTERNET)

İnternet, haberleşmeden bilgi paylaşımına, habercilikten medyaya, tanıtım ve reklamdaki seyahat ve tatil, kamu hizmetlerinden bankacılık ve ticarete, eğlenceden sosyal ilişkiler ve kültürler arası etkileşime, çevre ve sağlıktan eğitime ve günlük yaşamı ilgilendiren pek çok alanda olumlu getiriler ve yenilikleri hayatımıza getirmiştir.

Gerçek hayatın nasıl suçluları varsa, internette içerisinde kendi suçlularını barındırmaktadır. Denetim ve gözetimden uzak olan internet, özellikle çocuklar ve gençler için, tehlikeli ve kontrolsüz bir alan hükmündedir. İnternet ortamında cömertçe paylaşılan bilgiler, bu ortamın kötü niyetli kullanıcıları tarafından dolandırıcılık amaçlı kullanılmaktadır. Ayrıca internet gençleri, kumar ve bahis oyunlarına alıştırmaya, kumar oynamaya teşvik etme, uyuşturucu satışı ve bu maddeleri kullanmaya alıştırmaya amacıyla da kullanılabilir. İnternet, sosyal hayatı pek çok açıdan olumsuz etkileyen "müstehcenlik", "erotizm" ve "pornografi" gibi olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Pornografi, internetin getirdiği olumsuzluklar içerisinde en çok paya sahip olanıdır. Günümüzde, pek çok ülke, sadece çocuk pornografisini suç kapsamında değerlendirirken, yetişkin pornografisini ya suç olarak kabul etmemekte veya çok az cezalarla cezalandırmaktadır. Bu durum internetin, gençler ve çocuklar için pornografiyle karşılaşmada ilk adres olmasına sebep olmaktadır. İnternet, şiddeti, terörü, ayrımcılığı, nefreti ve bu yöndeki çeşitli

tehlikeleri de beraberinde getirmektedir [8]. Günümüzde, ırkçılık, etnik ayırım, yabancı ayrımcılığı, cinsiyet ayırımı gibi pek çok ayrımcılık konu olarak internette işlenmektedir.

İnternetin getirdiği diğer bir olumsuzluk ise internetin bilinçsiz ve ölçsüz kullanımından kaynaklanan bir durum olan internet bağımlılığıdır. İnternet bağımlılığı, günümüzde başta A.B.D. olmak üzere birçok ülkede, internette gezinme süresinin sürekli olarak artması ve internet kullanımının kullanıcı tarafından kontrol altına alınamaması şeklinde ifade edilmektedir. İnternet bağımlısının hayatında sanal dünya ile gerçek dünya arasında sürekli olarak bir çatışma vardır ve genelde kazanan sanal dünya olmaktadır.

Ebeveynlerin internet kullanım sürelerinin artması, internet'in aileleri ile geçirdikleri zamanın azalmasına, aile çevresinden uzaklaşmayı arttırmasına, yüz yüze iletişimi daha çok engellemesine sebep olmaktadır. İnterneti eğitim/ders/araştırma, alışveriş yapma, bahis oyunları oynama, bankacılık işlemleri yapma, oyun oynama ve yeni insanlarla tanışma amacıyla kullanan ebeveynler, diğer farklı amaçlar için kullanan ebeveynlere göre internette daha fazla problemlerle karşılaşmaktadırlar. Aile bireyleri İnternette güvenlik ve etik açıdan tehlike oluşturabilecek içeriklerin pornografi, şiddet, terör içerikli siteler ve kumar oynama sitelerinin olduğunu ifade etmektedirler [9]. İnternetin olumsuzluklarından en çok etkilenen kitleyi çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. Çocukların internet ortamında karşı karşıya kaldıkları başlıca tehlikelerin başında pornografi, şiddet, çevrimiçi oyunlar ve bağımlılık, çevrimiçi dolandırıcılık, siber zorbalık ve ırkçılık olarak görülmektedir [10]

Günümüzde milyonlarca genç ve çocuğun sosyal ağlara üye olduğu bilinen bir gerçektir. Bu tür ağlarda başta çocuklar ve gençler olmak üzere üyeliği olan herkesi bekleyen en büyük tehlike, kimliklerini açığa çıkaracak kişisel bilgileri vermeleri ve fotoğraflarını ekleyerek tamamen tanınır, ulaşılabilir bir hale gelmeleridir. Pedofili hastalarının hedefinde küçük yaşta çocuklar bulunmaktadır ve bu vakalar genellikle cinsel istismar içeren video, fotoğraf ve tehditlerle kendisini göstermektedir. İnternette sosyal ağlar bu kişiler için çocuklara ulaşmanın kolay bir yoludur. Bu açıdan bu tür sosyal paylaşım ortamlarında özellikle kişisel bilgilerin tanıdık olmayan kişilerle paylaşılmaması ve gizlilik ayarlarının buna göre yapılması gerekmektedir. Ayrıca sosyal ağlar eşlerin birbirlerini unutmakla suçladıkları, boşanma sebebi sayılan ortamlar olarak ta yerini almaya başlamıştır [11].

EU Kids Online Türkiye bulgularına göre, sosyal paylaşım sitesinde hesabı bulunan tüm çocukların üçte biri 13 yaşın altındadır. Sosyal ağları kullanan çocukların %85'i Facebook profiline sahiptir. Ebeveynlerin çoğu çocuklarının kişisel bilgilerini internette paylaşmasını yasaklamış olmasına rağmen, çocukların %42'si sosyal paylaşım sitesinde bunları herkesle paylaşmaktadır [12]

"Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri" konulu araştırmaya göre; Türkiye'deki ailelerin %90'ının çocuklarının internet kullanırken çeşitli risklerle karşı karşıya olduklarını düşünmektedir. Ebeveynlerin çoğu, çocuklarının internet kullanırken "müstehcen" ve "şiddet" içerikli görüntülere maruz kalabileceğini ya da bu tür sitelere girebileceğini, internete veya cep telefonuna bağımlı olabileceğini, kişisel ve özel bilgilerinin yabancıların eline geçebileceğini, internet üzerinden istismara ve tacize maruz kalabileceğini ve kötü niyetli kişilerle tanışıp arkadaşlık edebileceğini düşünüp endişelenmektedirler [13]

Çocukların sosyal paylaşım sitelerini kullanım alışkanlıkları araştırmasına göre; çocuklar internette harcadıkları zamanlarının büyük çoğunluğunu sosyal ağlarda geçirmekte, sosyal ağlar çocukların

ders çalışma sürelerine olumsuz etkilemekte, çocukların çoğu tanımadıkları kişileri bir şekilde arkadaş listelerine ekleyebilmekte, sosyal ağlardaki gizlilik ayarlarını pek fazla önemsememekte ve azımsanmayacak bir kısmı da kişisel bilgilerini herkesle paylaşmaktadırlar [14].

6. İNTERNETİN GÜVENLİ KULLANIMI KONUSUNDA ÇALIŞMALAR (STUDIES ON THE SAFE USE OF THE INTERNET)

İnternetin gerçek hayatın ayrılmaz bir parçası olduğu bilinciyle, internet ortamında işlenen suçlarla ve özellikle çocuklar için risk oluşturabilecek içeriklerle mücadele etmek amacıyla, dünyanın birçok ülkesinde çeşitli düzenlemeler yapılmakta ve tavsiye kararları alınmaktadır [15]

Avrupa Birliği Komisyonu, 1999 yılından itibaren de Güvenli İnternet Programı uygulamaya konulmuştur. Güvenli İnternet Programı çerçevesinde; başta aileler ve çocuklar olmak üzere kullanıcıların, interneti doğru, etkin ve güvenli kullanmalarına yönelik faaliyetler desteklenmektedir. Bu program kapsamında; hem endüstriyi hem de internet kullanıcılarını, uygun, öz denetim sistemlerini uygulamak noktasında cesaretlendirmek, buna yönelik teknik çözümleri hareketlendirmek, aileleri ve öğretmenleri internet üzerinden zararlı ve yasadışı içeriklerle ilgili bilgilendirmek ve uyarmak ve deneyimleri paylaşmak amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için de 4 hareket noktası belirlenmiştir. Birincisi, daha emniyetli bir ortam oluşturmak başlığı altında, Avrupa İhbar Merkezleri ağı (INHOPE) oluşturmak ve gönüllü düzenleme ve prensip kararlarını teşvik etmek. İkincisi, filtreleme ve izleme programlarını geliştirmek başlığı altında, filtreleme ve izlemenin faydalarını göstermek ve izleme programlarına dair uluslararası anlaşmaları kolaylaştırmak. Üçüncüsü, Bilinçlendirme aktivitelerini cesaretlendirmek başlığı altında, bilinçlendirme aktiviteleri için yer sağlama ve geniş çaplı bilinçlendirme aktivitelerini cesaretlendirmek. Dördüncüsü, yasal suçlamalara değer vermek ve benzer uluslararası inisiyatiflerle işbirliği yapmak olarak ifade edilmektedir.

Türkiye’de yapılan güvenli internet çalışmalarını üç başlık altında incelemek gerekir. Çünkü gerek kamu kurumları, gerek sivil toplum kuruluşları (STK) ve gerekse özel girişim ve işletmeler kendi imkanları dairesinde toplumda böyle bir farkındalığın, bilincin ve kültürün oluşması için gayret göstermektedirler. Fakat bu çabalar yeterli değildir. Türkiye’de bazı STK’lar, özel girişimler ve işletmeler internet içeriğinin düzenlenmesine yönelik girişimleri sansür olarak algılamaktadır. Sosyal devlet internet kullanımı konusunda vatandaşlarının taleplerine göre alternatif seçenekler sunmakla da görevlidir. İnternetin doğru, etkin ve güvenli kullanımı bilincinin toplum genelinde oluşması için sadece devlete değil toplumdaki STK’lara, özel girişimlere ve işletmelere de çok görev düşmektedir.

5651 sayılı yasa ile Türkiye’de, başta çocuklar, ebeveynler ve öğretmenler olmak üzere tüm paydaşların, internetin ve diğer yeni iletişim teknolojilerinin güvenli kullanımı konularında farkındalığını arttırmak amacıyla Güvenli Web (guvenliweb.org.tr) ve çocuklara internet ortamında güvenli bir seyahat olanağı sağlamak ve internetin güvenli kullanımını eğlenerek öğretmek üzere Güvenli Çocuk (guvenlicocuk.org.tr) adlı internet siteleri ile vatandaşların karşılaştıkları katalog suçlar ile sınırlı, yasadışı içerikleri bildirebilmelerine imkan tanıyan, İnternet Bilgi İhbar Merkezi (ihbarweb.org.tr) hizmete alınmıştır. Çocukların cinsel istismarına sebep olan internet yayınlarının kontrol edilebilmesi amacıyla yurt içi ve yurt dışından kanun uygulayıcı birimlerle sürekli irtibat

halinde bulunmaktadır. Bu işbirliği çalışmalarını neticesinde Bilgi teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı (TİB)'nin yoğun çalışmaları ile Türkiye, "Uluslararası İnternet Bilgi İhbar Merkezleri Birliği"ne (INHOPE) üye olmuştur.

TİB, Ayrıca çocukların, gençlerin ve ailelerin bilinçli internet kullanımlarına yönelik olarak çeşitli kitapçıklar ve broşürler hazırlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından onaylanan toplam 12 milyon adet çocuklar için "Güvenli İnternet Kullanımı İçin Tavsiyeler" adlı rehber kitapçık basılmış ve tüm ilköğretim öğrencileri ile öğretmenlerine ücretsiz ulaştırılmıştır. Ebeveynlere yönelik "İnternetin Güvenli Kullanımı İçin Anne-Babalara Öneriler" adlı bir rehber kitapçık hazırlanmıştır. İnternetin güvenli kullanımına konusunda ilköğretim ve liselere yönelik seminerler düzenlenmeye başlanmıştır. Ayrıca "Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri" ile "Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanma Alışkanlıkları"na yönelik araştırmalar yapılmıştır. Bir diğer çalışma "Güvenli İnternet Hizmeti-GİH" adıyla kamuoyunda yoğun bir şekilde tartışılan çalışmadır.

AB Komisyonu desteğiyle Avrupa Güvenli İnternet Programı (INSAFE) tarafından 2004 yılından beri düzenlenen, çocuklar ve gençler başta olmak üzere tüm internet kullanıcılarını internetin güvenli kullanımı hususunda bilinçlendirmeyi amaçlayan bir etkinlik olan "Güvenli İnternet Günü", Türkiye'de ilk defa BTK TİB'in girişimleriyle 2010 yılından beri düzenlenmeye başlamıştır. İnternetin güvenli kullanımı ile ilgili konularda toplumu bilgilendirmek, internet ortamında karşılaşılabilecekleri tehdit, suç unsurları veya yaşanan psikolojik sorunlarla ilgili yönlendirme yapmak amacıyla Şubat 2011'de "Güvenli İnternet Çağrı Merkezi" açılmıştır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

İnternet artılarıyla ve eksileriyle vazgeçemeyeceğimiz bir ortam ve teknolojidir. Bu teknolojiyi 'yanlış kullanabilirim, ben ve çocuklarım zarar görebilir' endişesiyle terk etmek doğru olmadığı gibi, bilinçsiz kullanmak da tabiatıyla doğru olmayacaktır. İnternet teknolojisini kim en güvenli, en doğru ve en etkin kullanırsa geleceği de o kişilerin elinde tutacağını unutmamak gerekir. Bunun için çocuklar küçük yaşlardan itibaren bu teknolojiyle tanıştırılmalı, tanıştırılırken interneti bilinçli kullanmak bir kültür olarak onlara öğretilmelidir.

Bu teknolojiyi en üst seviyede fayda sağlayacak şekilde kullanan, ondan yararlanan fakat ona hiçbir zaman esir olmayan insanlar yetiştirmek son derece önemlidir. Bu açıdan internetin sınırları doğru çizilmeli ve tayin edilmelidir. İnternetin fayda sağlayan gülen yüzü ön plana çıkarılırken, zarar veren çirkin yüzünden de korunmak için gereken tedbirleri almayı ihmal etmemek gerekmektedir. Yasalarla düzenlenen fakat toplumca hemen benimsenip bir kültür haline gelen kapalı yerlerde sigara içmeme, "Dumansız hava sahası" oluşturulması örneğinde olduğu gibi internetin güvenli, etkin ve doğru kullanımında da "Güvenli internet sahası" oluşturulabilirse bu konudaki amaç hasıl olmuş olacaktır.

Bu kapsamda toplumun her kesimi internet konusundaki bilinçlendirme faaliyetlerine katkı sunmalıdır. İnternet eğitimi 1-2 saatlik anlatımla verilebilecek bir konu olmadığından kapsamlı bir şekilde Milli Eğitim Müfredatında bir ders olarak yerini alması yerinde bir uygulama olacaktır. Bilinçlendirme amaçlı 1-2 dakikalık kısa filmlerin hazırlanması ve devletin yetkili kurumu (RTÜK) vasıtasıyla tüm görsel medyada bu filmlerin yayınlanması, bilinçlendirme faaliyetleri açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu konuda, STK, üniversite ve devlet işbirliğinde ortak projeler

geliştirilmelidir. Güvenli internet kullanımı konusunda, Milli Eğitim Bakanlığının koordinatörlüğünde ve konunun uzmanlarınca ebeveynlere yönelik seminerler düzenlenmesi toplumdaki bilinçlenme sürecinin hız kazanmasına imkan verecek önemli faaliyetler arasında yer alacaktır. İnternetin güvenli kullanımı ana temalı ulusal sempozyumlar düzenleme yoluyla bu konuda çalışma yapan ve yapacak akademisyenlerin konuyu tartışmaları sağlanmalıdır. Türkiye'nin internet kullanıcı profilini ortaya çıkarmaya dönük çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmalar ışığında düzenlemeler yapılmalıdır

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, 22-24 Eylül 2011 tarihleri arasında Elazığ'da düzenlenen "(ICITS-2011) 5. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. IBM Internet Security Systems, (2007). X-Force® 2007 Trend Statistics, http://www-935.ibm.com/services/us/iss/pdf/etr_xforce-2007-annual-report.pdf (16.08.2011)
2. Güvenli Web, (2009). <http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/node/20> (16.08.2011)
3. ITU, (2005). World Telecommunication Regulatory Database, ITU Survey on Broadcasting Content Regulatory Authority and Internet Content Regulatory Authority, http://www.ictregulationtoolkit.org/en/Section.2105.html#_ftnref4 (16.08.2011)
4. Yeşil, S. ve Alkan, M., (2007). İnternet yönetişimi ve içerik düzenlemeleri, XII. "Türkiye'de İnternet" Konferansı, Ankara, http://inet-tr.org.tr/inetconf12/kitap/Bildiriler/20_26_inet07.pdf (16.08.2011)
5. Libertus, (2011). <http://libertus.net/censor/isp-blocking/ispfiltering-gl.html#sweden> (16.08.2011)
6. Stol, W.Ph. ve Kaspersen H.K.W., Kerstens J., Leukfeldt E.R., and Lodder A.R., (2007). Governmental filtering of websites: The Dutch case, Computer Law & Security Review, <http://cli.vu/pubdirectory/363/manuscript.pdf> (08.06.2011)
7. Zaman Online, (2009). <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=930927> (16.08.2011)
8. İnsan Hakları Vakfı Raporu, (1995). İHV Yayını
9. ASAGEM, (2008). İnternet Kullanımı ve Aile, T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, <http://www.aile.gov.tr/files/Internet%20ve%20Aile.pdf> (16.08.2011)
10. ITU, (2009). Child Online Protection, <http://www.itu.int/osg/csd/cybersecurity/gca/cop/brochures/cop-brochure.pdf> (16.08.2011)
11. Demir, E., Zaman, (2011). <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1143778> (16.08.2011)
12. EU Kids Online, (2010). http://eukidsonline.metu.edu.tr/sites/default/files/image/Eukids_TurkiyeBulgulari_TR.doc (16.08.2011)
13. BTK, (2010). Ailelerin İnternet Algıları ve Eğilimleri, http://www.guvenliweb.org.tr/aileler/files/Arastirma_sunum.pdf (16.08.2011)

14. BTK, (2011). Çocukların Sosyal Paylaşım Sitelerini Kullanım Alışkanlıkları Araştırması,
http://www.guvenliweb.org.tr/istatistikler/files/Cocuk_sosyal_paylasim_arastirma_raporu.pdf (08.06.2011)
15. Sakin, M., (2011). Çizgi kahramanın arkasından porno tuzağı çıkabilir, Aksiyon, Sayı: 586,
http://aksiyon.com.tr/aksiyon/newsDetail_openPrintPage.action?newsId=29291 (16.08.2011)